

Moje roke so poštene ...

Pogovarjati se s Pavlo Mencejevo-Meto je pravo veselje. S svojim neposrednim, prijaznim govorjenjem te vsega prevzame, vživiš se v dogajanja pred 40., 35. leti, kajti njena pripoved tako pritegne, da se ji zlepa ne moreš upreti. Kakor je Pavla Mencejeva dobra sogovornik, je še boljši tovariš, saj je bila nešteto krat preizkušena v ilegalnem delu, potem v partizanskih bojih, pa tudi pred in po vojni, ko njena življenjska pot ni bila niti malo lahka.

Pavla Mencej takoj po koncu vojne s sinovima Pavletom (levo) in Avgustom.

Prav zato se je skupščina mesta Ljubljane odločila, da Pavli Mencejevi-Meti podeli zlato plaketo Ilegalca. Na njeno pomoč ilegalcem in partizanom opozarja tudi spominska plošča na hiši v Medvedovi ulici, kjer je imela Meta takrat svojo pavarso delavnico.

Čeprav se je Pavla Mencejeva pred enajstimi leti preselila na Vič, na Soško 31, pa smo jo vseeno poiskali, saj je mnogo let preživela v Šiški in na tem območju delovala tudi v letih okupacije.

Najprej smo ji zastavili standardno vprašanje, kaj ji pomeni zlata plaketa Ilegalca?

»Kar bi rekla, bi bilo premalo. Zelo sem bila presenečena, ko sem izvedela, da bom dobila plaketo in moram reči, da mi je v veliko nagrado. Predvidevam, da so mi jo podelili zato, da bi odtehtala moje delo v NOB, ki je bilo res težko«, je odgovorila Meta.

Pogovor je nato stekel o začetkih njene revolucionarnega dela.

»Leta 1937 mi je umrl mož in ostala sem sama z dvema majhnima otrokoma. Če smo hoteli preživeti, sem morala pre-

nesti ponižanja, surovosti, goljufijo, kajti na vsak način so mi hoteli vzeti delavnico, ki pa mi je bila edini vir dohodkov. Brat Jože Dolhar, ki je pozneje padel v partizanih, mi je pomagal, kolikor je mogel, prav on pa me je tudi vpeljal v boj proti okupatorju. V začetku sem mu dajala orodje iz delavnice, ki so ga aktivisti potrebovali za svoje ilegalne akcije, pozneje pa je v delavnici postalo pravo skladišče materiala, ki so ga potrebovali borci in ilegalci. K meni so hodili tovariši kot Tone Tomšič, Kraigher, Dušan Bravničar, prof. Štucin, Stane Semič-Daki, Stane Glavač.«

»Seveda so preverili mojo zanesljivost. Nekoč mi je Dušan Bravničar, ko je bil v delavnici, dejal: »Poglej patroljo skozi okno. Mene iščejo in na mojo glavo je razpisana velika nagrada. Lahko me prijaviš in dobiš nagrado.« Toda rekla sem mu: »Poglej, moje roke so poštene in pošteno si bom služila svoj kruh, ne pa z izdajstvi.«

Delavnica bomb

»V moji delavnici smo potem izdelovali bombe, shranjevali material, predvsem sanitetni in obleko. Prav zanimivo je bilo, da so celo italijanski vojaki izdelovali partizanske bombe, kajti italijanska postaja je bila zraven delavnice. V naši delavnici smo veliko srebrili, zlatili, kromali, nikljali. Po določenem kemičnem postopku smo prišli do kristalov, povsem podobnih soli, ki jih je bilo treba drobiti in prav italijanski vojaki so velikokrat drobili te kristale, mi pa smo potem iz materiala delali bombe.«

»Skupaj s sestro Angelo, ki so jo 5. maja 1945 ubili na Turjaku, sva stanovali na Malgajevi 15. Niti eno noč nisva bili sami, vedno so bili v hiši ilegalci, ki so prespali, se najedli in včasih tudi oblekli. Vsak dan so v delavnico ob 11.30 hodili ilegalci, ki sem jim dala nahrbtnik, poln raznovrstnega materiala. Oglašali so se Franc Kimevec-Žiga, Fiks, pa France Popit, Daki in ostali. Precej ilegalcev je v raznih akcijah padlo, nekateri so bili ujeti in tako sem vedno živela v strahu, da bo kdo popustil in me izdal. Toda to se ni zgodilo.«

»Po kapitulaciji Italije so k meni v delavnico prihajale cele procesije z raznovrstnim materialom, od orožja, zdravil, sanitetnega materiala in celo radijsko postajo so pripeljali.«

»Ker sem morala imeti tudi denar za preživljanje, smo ponavadi dopoldne s pomočniki delali za prodajo, popoldne pa za OF. No, v začetku januarja 1944 pa sem odšla v partizane. Zvečer me je doma »obiskala« sovražnikova patrolja in že zgodaj sem s ponarejeno legitimacijo odšla v partizane. Sele kasneje sem izvedela, da so potem cel dan hodili okrog hiše agentje in da sem bila določena za tajno likvidacijo na Urhu. Otroka sta ostala pri simpatizer-

jih OF, saj smo tudi prej skrbeli za družine zapornikov, partizanov ...«

»11. maja 1945 sem se vrnila v Ljubljano, kjer sem našla podhranjena otroka, izropano delavnico in stanovanje. Takoj sem začela delati, veliko je bilo političnega dela, tako da sem delavnico brezplačno prepustila invalidom, sama pa sem delala na glavnem odboru invalidov. Še sedaj sem član komisije za invalide, ki ugotavlja, kakšne stopnje invalidnosti je posamezen invalid, delala pa sem tudi v Rdečem križu,« je obujala svoje spomine Pavla Mencejeva-Meta.

Pogled na nekdanjo Mencejevo hišo, kjer je spominska plošča.

ILEGALCI TUDI ZA BRATA IN SESTRO

»Prav zato se mi zdi, da priznanje Ilegalca ne pripada samo meni, ampak tudi bratu Jožetu in sestri Angeli,« se je Pavla Mencejeva spet povrnila na izhodiščno vprašanje.

Sedaj Pavla Mencejeva živi pri svojem sinu Pavletu, kjer ima prijetno urejeno stanovanje, slike, ki so jih ji podarili umetniki Dore Klemenčič-Maj, Božidar Jakac, Ive Šubic, France Slana pa jo spominjajo na težke dni naše revolucije. Od kar je v pokoju, se je veliko ukvarjala z ročnimi deli, vendar pa ji je težka sladkorna bolezen preprečila njeno nadaljnje ukvarjanje s tem konjičkom. Danes 70-letna Pavla Mencejeva-Meta je vseskozi živeča v skromnosti in poštenosti.

Kot sem omenil že v začetku, je pogovor s Pavlo Mencejevo nadvse prijeten in zanimiv. Obudila je spomine na številne vojne doživljanje, tako da niti opazila nisva, kako hitro je potekel čas. Ob koncu pogovora čutiš še večje spoštovanje do človeka, ki je s svojim požrtvovalnim delom mnogo pripomogel k osvoboditvi in obnovitvi domovine, res doumeš, kako težki so bili dnevi okupacije in nehote pomisliš, kako včasih malo spoštujemo to ogromno delo. Niti za spominske plošče ne vemo, kje so, vsaj nekateri v Medvedovi ulici niso ... Plaketa Ilegalca je tako le skromna oddolžitev slovenskega naroda in Ljubljančanov tako požrtvovalni borki in ilegalci kot je bila Pavla Mencejeva-Meta, pa tudi njeni sestri Angeli, njenemu bratu Jožetu.

France Kmetič